Universiteit Utrecht

Het verband tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding

Bachelorscriptie Sociologie

Individueel deel: Denise Kroese (4023323)

Gezamenlijk deel: Lissa van Riel (3922650) en Denise Kroese (4023323)

Begeleidster: Franciëlla van der Heijden

Tweede beoordelaar: Simon de Bruijn

Datum: 19 juni 2015

Voorwoord

Na drie jaar Sociologie gestudeerd te hebben aan de Universiteit van Utrecht is het dan eindelijk zover, de bachelorscriptie is af! Na een vliegende start ging het halverwege het proces niet allemaal zoals gehoopt. We hebben de nodige tegenslagen te verduren gehad, maar zijn er met goede samenwerking toch uit gekomen. Het was vijf maanden hard werken, maar we zijn trots op het eindresultaat en hebben er veel van geleerd.

Als eerste willen wij graag onze begeleidster Franciëlla van der Heijden bedanken voor de fijne feedbackgesprekken en het eindeloos beantwoorden van onze mails. Daarnaast willen wij onze familie en vrienden bedanken voor het doorlezen en controleren van de scriptie en het wijzen op de vele schrijf- en spelfouten.

Veel plezier bij het lezen van onze scriptie!

Lissa en Denise

Samenvatting

Het aantal scheidingen in Nederland is de afgelopen jaren toegenomen. Zo ook het aantal mensen dat op zoek is naar een nieuwe partner na een scheiding. Deze zoektocht wordt onder andere beïnvloed door het hebben van kinderen. In deze bachelorscriptie is er onderzoek gedaan naar het verband tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Er is hierbij gekeken naar twee verschillende aspecten van kinderen, namelijk het aantal kinderen en de verblijfsduur per maand van de kinderen. Aan de hand van de theorie van behoefte, aantrekkelijkheid en gelegenheid wordt ten eerste verwacht dat de kans op herpartnering kleiner is wanneer iemand meer kinderen heeft. Ten tweede is de verwachting dat de kans op herpartnering kleiner wordt wanneer de verblijfsduur per maand van de kinderen hoger is. Dit is onderzocht aan de hand van de *Netherlands Kinship Panel Study*. Er is een logistische regressie uitgevoerd met een steekproefgrootte van 172 respondenten. Er zijn echter geen significant verbanden gevonden. Hypothesen kunnen aan de hand van dit onderzoek dus niet worden ondersteund.

Kernwoorden: herpartnering, aantal kinderen, verblijfsduur kinderen, scheiding

Inhoudsopgave

Voorwoord 2
Samenvatting 3
Theorie 7
Behoefte, aantrekkelijkheid en gelegenheid 7
Aantal kinderen 8
Leeftijd van het jongste kind 10
Totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen 11
Methode 13
Data 13
Variabelen 14
Afhankelijke variabele 14
Onafhankelijke variabelen 14
Controlevariabelen 16
Analytische strategie 18
Resultaten 19
Conclusie 24
Literatuurlijst 28

Introductie

In Nederland eindigen steeds meer huwelijken in een echtscheiding. In 2013 heeft 38,1 procent van alle gehuwden een echtscheiding aangevraagd (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2014). Ten opzichte van het jaar 1990 is dit een stijging van 10 procent (CBS, 2014). Nederland ligt met een echtscheidingscijfer van 2,0 nog wel onder het Europees gemiddelde van 2,1 echtscheidingen per 1000 inwoners. De Verenigde Staten hebben zelfs een echtscheidingscijfer van 3,7 (Spruijt & Kormos, 2014). Uit onderzoek blijkt dat de stijging in het aantal echtscheidingen toe te wijzen aan de toegenomen economische onafhankelijkheid van vrouwen, de daling van het inkomen van mannen zonder diploma, de hogere verwachtingen van een huwelijk en de hogere sociale acceptatie van echtscheiding (Amato, 2000). Deze feiten gaan alleen over echtscheiding. Hiermee wordt alleen een scheiding van het huwelijk bedoeld. In dit onderzoek kijken wij niet alleen naar echtscheidingen, maar ook naar scheidingen van andere soorten relaties, bijvoorbeeld relaties waarbij mensen samenwonen zonder getrouwd te zijn. Dit noemen wij een scheiding. Over het uit elkaar gaan van andere relaties is echter weinig bekend, omdat dit lastiger is om te meten. Wij verwachten dat het aantal scheidingen nog hoger ligt dan het aantal echtscheidingen.

Na een scheiding kunnen mensen gaan herpartneren. Dit houdt in dat mensen op zoek gaan naar een nieuwe partner. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat 34 procent van de vrouwen en 22 procent van de mannen na een echtscheiding graag een LAT-relatie wil. Een LAT-relatie (*Living Apart Together*) is een relatie waarbij iemand een partner heeft, maar daar niet mee samenwoont. Daarnaast heeft 23 procent van de vrouwen en 47 procent van de mannen de wens om te gaan samenwonen of hertrouwen (Wobma & de Graaf, 2009). Veel mensen hebben na een scheiding dus behoefte aan een nieuwe partner. Wij verwachten dat dit niet alleen geldt na een echtscheiding, maar ook na scheidingen van andere soorten relaties dan het huwelijk.

Een scheiding en vervolgens het zonder partner verder leven, kan negatieve effecten met zich meebrengen. Het zoeken en vinden van een nieuwe partner na een scheiding kan deze negatieve effecten verminderen. Ten eerste blijkt uit verschillende onderzoeken dat mensen, en dan vooral vrouwen, er financieel enorm op achteruit gaan na een scheiding (Fokkema, 2001; Ongaro, Mazzuco, & Meggiolaro, 2009; Bouman, 2004). Ten tweede kan een scheiding mentale gevolgen hebben, zoals depressieve gevoelens en een lager zelfvertrouwen (Symoens, van de Velde, Colman, & Bracke, 2014). Ten derde ervaren mensen na een scheiding een afname in levensvoldoening, zij hebben dus minder plezier in hun leven (Veenhoven, 1983). Kinderen van gescheiden ouders ondervinden ook negatieve gevolgen. In vergelijking met kinderen uit een intact gezin presteren kinderen van gescheiden ouders minder goed op school, hebben een lager psychologisch welzijn en zelfbeeld en hebben minder sociale relaties (Amato, 2001). Daarnaast hebben kinderen van gescheiden ouders op volwassen leeftijd meer psychologische problemen, meer problemen met interpersoonlijke relaties en een grotere kans op werkloosheid en echtscheiding (Amato & Sobolewski, 2001; Huurre, Junkkari, & Aro, 2006).

Een nieuwe partner zou de negatieve consequenties van een scheiding kunnen verminderen. Deze kan namelijk zorgen voor zowel emotioneel als financieel voordeel bij de ouders (Ongaro, Mazzuco, & Meggiolaro, 2009). Daarbij kan de nieuwe partner fungeren als stiefouder van de kinderen en in bepaalde mate de rol van de biologische ouder overnemen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat kinderen uit gezinnen met een stiefouder niet verschillen van kinderen uit intacte gezinnen op het gebied van psychologische ontwikkeling, schoolprestaties, zelfstandigheid en IQ scores (Ganong & Coleman, 1984).

Er zijn verschillende factoren die het vinden van een nieuwe partner kunnen beïnvloeden. Voorbeelden hiervan zijn leeftijd, geslacht en opleidingsniveau en deze factoren zijn al meerdere keren onderzocht (Wu & Schimmele, 2005; Gray, 2015). Het hebben van kinderen uit een vorige relatie heeft ook invloed op het aangaan van een vaste relatie. Volgens Minnen en Glorieux (2004) heeft het krijgen van kinderen effect op de tijdsbesteding en werksituatie van ouders. Daarnaast heeft dit een negatief effect op de grootte van het sociale netwerk van ouders en het contact met netwerkleden (Munch, McPherson, & Smith-Lovin, 1997). Wij concluderen hieruit dat kinderen een grote invloed hebben op het leven van ouders en daarmee dus ook een belangrijke factor zijn voor het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Dit blijkt ook uit verschillende onderzoeken (Beaujouan, 2012; Gray, 2015; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Stewart, Manning, & Smock, 2003). Naast het algemene effect van kinderen op herpartnering hebben verschillende onderzoeken bepaalde aspecten van de effecten van kinderen uitgesplitst. Eerder onderzoek heeft zich onder andere gefocust op de invloed van het aantal kinderen op herpartnering (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984; Lampard & Peggs, 1999). Ivanova, Kalmijn en Uunk (2013) hebben daarnaast gekeken naar de invloed van de leeftijd van het kind op herpartnering. Beaujouan (2012) heeft zich daarentegen gericht op het effect van of het kind bij de moeder of vader woont. Vooral wat betreft dit laatste aspect is nog weinig onderzoek verricht en over het algemeen wordt er maar naar één aspect gekeken in onderzoeken. Deze bachelorscriptie richt zich op meerdere aspecten van de invloed van het hebben van kinderen op herpartnering. Er wordt gekeken naar het aantal kinderen, de leeftijd van het jongste kind en de invloed van hoe vaak de kinderen bij de gescheiden ouder verblijven.

Naast het algemene effect van kinderen op herpartnering hebben verschillende onderzoeken bepaalde aspecten van de effecten van kinderen uitgesplitst. Eerder onderzoek zich gefocust op de invloed van het aantal kinderen op herpartnering (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984; Lampard & Peggs, 1999). Ivanova, Kalmijn en Uunk (2013) hebben gekeken naar de invloed van de leeftijd van het kind op herpartnering. Beaujouan (2012) heeft zich daarentegen gericht op het effect van of het kind bij de moeder of vader woont. In tegenstelling tot eerder onderzoek, richt ons onderzoek zich op meerdere aspecten van de invloed van het hebben van kinderen op herpartnering. Er wordt gekeken naar het aantal kinderen, de leeftijd van het jongste kind en de invloed van hoe vaak de kinderen bij de gescheiden ouder verblijven.

Uit het reviewonderzoek van Coleman, Ganong en Fine (2000) bleek dat eerder onderzoek vooral heeft gekeken naar hertrouwen. Onderzoek over de invloed van kinderen op het aangaan van een vaste relatie na 2000 is vooral gericht op hertrouwen en samenwonen na een echtscheiding (Beaujouan, 2012; De Graaf & Kalmijn, 2003; Gray, 2015; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Stewart, Manning, & Smock, 2003). Dit onderzoek onderscheidt zich door te kijken naar elke vorm van een vaste relatie na een scheiding en geeft hierdoor een aanvulling op de bestaande kennis. Een andere vergelijking die gemaakt kan worden tussen eerder onderzoek en dit onderzoek is dat eerder onderzoek data heeft gebruikt tot 2005 en dat dit onderzoek data uit 2012 gebruikt. Tussen 2005 en 2012 hebben er veel veranderingen plaats gevonden op het gebied van scheidingen, zoals de toename in het aantal echtscheidingen (CBS, 2014). Dit onderzoek is recent en geeft daarmee inzicht in de situatie van nu.

Dit onderzoek is dus gericht op het verband tussen de drie verschillende aspecten van het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. De onderzoeksvraag van deze bachelorscriptie luidt als volgt: *In hoeverre is er een verband tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding?* Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn er drie deelvragen opgesteld:

1. *In hoeverre is er een verband tussen het aantal kinderen van de ouder en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding?*
2. *In hoeverre is er een verband tussen de leeftijd van het jongste kind van de ouder en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding?*
3. *In hoeverre is er een verband tussen de gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen bij de ouder en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding?*

Om de onderzoeksvraag van dit onderzoek te kunnen beantwoorden, zal er gebruik worden gemaakt van data afkomstig uit de derde wave van de *Netherlands Kinship Panel Study* (NKPS) (Merz, Dykstra, Hogerbrugge, Komter, Liefbroer, & Mulder, 2012). Dit is een grootschalig, longitudinaal, multi-actor en multi-method panel onderzoek gericht op familiebanden in Nederland.

Theorie

Behoefte, aantrekkelijkheid en gelegenheid

Allereerst is het van belang om te weten waarom gescheiden mensen een nieuwe partner willen en welke factoren bepalen of ze deze ook daadwerkelijk vinden. Vervolgens kan er worden gekeken of er een verband is tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Een veelgebruikte theorie voor het verklaren van herpartnering is de theorie van behoefte (*need*), aantrekkelijkheid (*attractiveness*) en gelegenheid (*opportunity*) (Becker, 1981; De Graaf & Kalmijn, 2003; Goldscheider & Waite, 1986; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Oppenheimer, 1988).

Herpartnering is volgens deze theorie ten eerste afhankelijk van de behoefte van iemand aan een vaste relatie na een scheiding. Dit kan behoefte zijn op zowel financieel gebied als op het gebied van de mentale gezondheid. Het aangaan van een nieuwe relatie kan namelijk een oplossing bieden voor

de financiële achteruitgang na een scheiding (Dewilde & Uunk, 2008; Fokkema, 2001). Daarnaast leidt het aangaan van een vaste relatie na een echtscheiding tot het verbeteren van het psychologisch welzijn (Gove, Hughes, & Style, 1983; Wang & Amato, 2000), wat een oplossing kan bieden voor een daling als gevolg van een echtscheiding (Symoens et al., 2014).

Ten tweede is herpartnering afhankelijk van hoe aantrekkelijk iemand is voor een potentiële partner. De kans om een nieuwe partner te vinden is groter wanneer iemand aantrekkelijker is (De Graaf & Kalmijn, 2003; Goldscheider & Waite, 1986). De aantrekkelijkheid van een persoon wordt beïnvloed door meerdere factoren. Allereerst zijn er financiële factoren. Hoe meer kosten iemand heeft, hoe minder aantrekkelijk diegene is als potentiële partner. Daarnaast kunnen er ook meer indirecte factoren zijn. Nieuwe rollen die iemand krijgt wanneer men een vaste relatie aangaat, bijvoorbeeld stiefouderschap, kunnen als onaantrekkelijk worden gezien door een potentiële partner (Bumpass, Sweet, & Martin, 1990; Gray, 2015; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Stewart et al, 2003).

De laatste factor die herpartnering beïnvloedt, is de gelegenheid die er bestaat voor het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Hoe groter de gelegenheid is om iemand te ontmoeten, des te groter de kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding (De Graaf & Kalmijn, 2003). De gelegenheid is ten eerste afhankelijk van de toegankelijkheid van de huwelijksmarkt voor gescheiden mensen. De huwelijksmarkt is voor gescheiden mensen over het algemeen minder toegankelijk. Deze mensen zijn over het algemeen ouder dan niet-getrouwden, het aantal mensen op deze markt is veel kleiner en gescheiden mensen zijn minder betrokken bij de meeste huwelijksmarkten, zoals scholen en vrijetijdsbestedingen (De Graaf & Kalmijn, 2003). Het is belangrijk hier op te merken dat dit gaat over mensen die gescheiden zijn uit een huwelijk. Wij gaan ervan uit dat hetzelfde idee op gaat voor mensen die gescheiden zijn van andere soorten relaties. Ten tweede heeft de invulling van vrije tijd invloed op de gelegenheid om iemand te ontmoeten. Gescheiden mensen zijn over het algemeen verder in hun leven en hebben dan ook een grotere kans op het hebben van kinderen. Door de aanwezigheid van kinderen zijn er meer tijdsrestricties, wat kan leiden tot minder gelegenheid om een nieuwe partner te ontmoeten (Kalmijn & Bernasco, 2001; Koo, Suchindran, & Griffith, 1984).

Aantal kinderen

Kinderen hebben invloed op de behoeften die iemand heeft en dan voornamelijk de financiële behoeften. De zorg voor kinderen kost veel geld en wanneer één ouder grotendeels wegvalt na een scheiding, is er veel behoefte aan een nieuwe partner die kan zorgen voor een hoger gezinsinkomen (Ivanonva, Kalmijn, & Uunk, 2003; Ongaro, Mazzuco, & Meggiolaro, 2009). De kosten zijn hoger wanneer iemand meer kinderen heeft. Hierdoor zal iemand nog meer behoefte hebben aan een vaste relatie na een scheiding. Wij verwachten dat er ook een grotere mentale behoefte zal zijn bij iemand met een hoger aantal kinderen. Wanneer je meerdere kinderen hebt kan iemand bijvoorbeeld meer stress ervaren door een slechtere financiële situatie of doordat iemand alles alleen moet regelen.

Daarnaast beïnvloeden kinderen de aantrekkelijkheid van de gescheiden ouder. Iemand met meer kostenposten is minder aantrekkelijk als potentiële partner, dan iemand met minder kostenposten (Bumpass, Sweet, & Martin, 1990). Meer kinderen brengen meer kosten met zich mee, waardoor een gescheiden ouder met meer kinderen dus als minder aantrekkelijk wordt gezien door een potentiële partner. Daarnaast betekent het dat, wanneer iemand al kinderen heeft uit een vorige relatie, de nieuwe partner automatisch een stiefouder wordt. Volgens Stewart, Manning en Smock (2003) wordt de rol als stiefouder vaak als problematisch ervaren, omdat meer kinderen zorgen voor een negatiever toekomstbeeld en meer verwachte problemen voor de potentiële partner. Hierdoor zal een gescheiden ouder dus ook als minder aantrekkelijk worden gezien.

Als laatste zorgt het hebben van kinderen ervoor dat de gelegenheid om een potentiële partner te ontmoeten verkleind wordt. Kinderen zorgen ervoor dat ouders minder vrije tijd en energie hebben om deel te nemen aan sociale activiteiten (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984; Munch, McPherson, & Smith-Lovin, 1997). Doordat gescheiden ouders met veel kinderen meer tijdrestricties hebben, zullen zij minder gelegenheid hebben om een potentiële partner te ontmoeten.

Eerdere onderzoeken laten zien dat mensen met kinderen uit de meeste leeftijdsgroepen een kleine kans hebben om een vaste relatie aan te gaan na een echtscheiding, ten opzichte van mensen zonder kinderen (De Graaf & Kalmijn, 2003; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Koo & Suchidran, 1980). Andere onderzoeken hebben ook gekeken naar het effect van het aantal kinderen op de kans van herpartneren en vonden dat een groter aantal kinderen samenhangt met een kleinere kans op herpartnering (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984; Lampard & Peggs, 1999; Teachman & Heckert, 1985). De meeste aangehaalde onderzoeken zijn vrij oud en kijken alleen naar hertrouwen. Dit onderzoek vult deze eerdere bevindingen aan doordat er gebruik wordt gemaakt van recente data en doordat verschillende soorten relaties worden meegenomen.

Uit het bovenstaande blijkt dat de drie aspecten van de theorie tegenovergestelde verwachtingen hebben. Het behoefte aspect gaat er vanuit dat meer kinderen een positieve invloed hebben op aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Terwijl vanuit het standpunt van de aantrekkelijkheid en de gelegenheid verwacht wordt dat meer kinderen een negatieve invloed hebben op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Wij verwachten dat de aantrekkelijkheid en de gelegenheid meer invloed hebben op herpartnering, dan de behoefte die iemand heeft aan een nieuwe partner. Een eerste reden hiervoor is dat de gelegenheid om iemand te ontmoeten en de aantrekkelijkheid van de gescheiden ouder een voorwaarde is om de behoefte aan een nieuwe relatie te kunnen vervullen. Het vervullen van deze behoefte is dus afhankelijk van de aantrekkelijkheid en de gelegenheid die er is. Een tweede reden is dat twee aspecten zwaarder wegen dan één aspect. Bij het opstellen van de hypothesen gaan wij er dan ook van uit dat het behoefte aspect minder belangrijk is voor het aangaan van een vaste relatie na een scheiding.

Aan de hand van de aspecten aantrekkelijkheid en gelegenheid wordt de volgende hypothese afgeleid over het verband tussen het aantal kinderen dat iemand heeft en de kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding (H1):

> *H1: Hoe groter het aantal kinderen uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding.*

Leeftijd van het jongste kind

De tweede deelvraag betreft het verband tussen de leeftijd van het jongste kind dat iemand heeft en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Dit onderzoek richt zich alleen op de leeftijd van het jongste kind. Jonge kinderen zijn meer afhankelijk van de ouders dan oudere kinderen (Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013) en wij gaan er daarom vanuit gaan dat hierbij het sterkste verband wordt gevonden.

De leeftijd van kinderen uit een vorige relatie heeft ten eerste invloed op de behoefte om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Omdat jonge kinderen meer afhankelijk zijn van ouders dan oude kinderen, zal een alleenstaande ouder minder tijd hebben om te gaan werken (Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013). Om toch inkomsten te verkrijgen, zal het aangaan van een vaste relatie in financieel opzicht voordelig zijn. Er is vaak ook behoefte aan een partner die kan helpen met de zorg voor de kinderen (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984). Dit wordt namelijk, vooral bij jongere kinderen, als zwaar ervaren. Een gescheiden ouder met jonge kinderen zal dus ook meer mentale behoefte hebben aan een vaste relatie dan een gescheiden ouder met oudere kinderen. Wij verwachten dat de nieuwe partner in dit geval kan zorgen voor een vermindering van eventuele druk en stress.

Ten tweede heeft de leeftijd van de kinderen uit een vorige relatie ook invloed op de aantrekkelijkheid van de gescheiden ouder. Uit onderzoek blijkt dat iemand met kinderen uit een vorig huwelijk minder aantrekkelijk is voor een potentiële partner, omdat deze partner dan zou moeten investeren in een relatie met niet-biologische kinderen (Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013). Dit probleem is minder groot bij mensen met jonge kinderen uit een vorige relaties. Het is voor de potentiële partner een minder groot obstakel om te investeren in een relatie met jongere kinderen dan met oudere kinderen, omdat zij dan een grote rol spelen bij de opvoeding van het kind en het kind kunnen zien opgroeien. Deze onderzoekers beweren dus dat jonge kinderen, in tegenstelling tot oudere kinderen, uit een vorige relatie geen negatieve invloed hebben op de aantrekkelijkheid voor een potentiële partner.

Als laatste heeft de leeftijd van kinderen uit een vorige relatie ook invloed op de gelegenheid van de ouder om een potentiële partner te ontmoeten na een scheiding. Jonge kinderen hebben nog veel zorg nodig en kosten daarom meer tijd en energie dan oudere kinderen. Gescheiden mensen met jongere kinderen zijn daardoor minder in de gelegenheid om nieuwe mensen te ontmoeten of sociale activiteiten te ondernemen en om zo een potentiële nieuwe partner te vinden (Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Koo, Suchindran, & Griffith, 1984; Munch, McPherson, & Smith-Lovin, 1997). Daarnaast is er door een tekort aan tijd minder gelegenheid om een nieuwe partner te ontmoeten op de werkvloer, wat een

belangrijke huwelijksmarkt is (De Graaf & Kalmijn, 2003). Dus hoe ouder het jongste kind uit een vorige relatie, des te meer gelegenheid er is om een potentiële partner te ontmoeten.

Er zijn een aantal eerdere onderzoeken verricht naar de invloed van de leeftijd van het kind op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Uit onderzoek van Poortman (2007) blijkt dat voor vrouwen geldt, dat kinderen tussen de leeftijden 0 en 12 jaar de kans op het aangaan van een vaste relatie verminderen. Er is daarnaast ook een onderzoek waaruit blijkt dat het hebben van een jong kind geen invloed heeft. In dit onderzoek wordt echter alleen gekeken naar de effecten op hertrouwen en niet op herpartneren (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984). Hieruit blijkt dat er nog geen eenduidige bevindingen zijn gevonden over de invloed van de leeftijd van kinderen uit een vorige relatie op herpartnering. Dit onderzoek zal dit verband daarom nogmaals onderzoeken en is een toevoeging op de bestaande kennis, omdat er gekeken wordt naar alle vormen van herpartnering.

De drie aspecten van de theorie hebben ook hier verschillende verwachtingen. Het behoefte aspect gaat ervan uit dat naarmate kinderen uit een vorige relatie ouder worden, er minder behoefte is aan het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. De aantrekkelijkheid van de gescheiden ouder zal volgens de theorie negatief worden beïnvloed door oudere kinderen. Daarentegen zal de gelegenheid van een gescheiden ouder om een potentiële partner te ontmoeten groter worden naarmate kinderen uit een vorige relatie ouder zijn. Zoals eerder beschreven verwachten wij dat de aspecten gelegenheid en aantrekkelijkheid meer invloed hebben op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding dan het aspect behoefte. Dit wordt verwacht omdat de wens om een nieuwe relatie aan te gaan (de behoefte) afhankelijk is van de kans om een nieuwe partner te ontmoeten (bepaald door de aantrekkelijkheid en de gelegenheid). In dit geval wijzen de aspecten aantrekkelijkheid en gelegenheid in verschillende richtingen. Om deze reden zijn er twee tegenovergestelde hypothesen geformuleerd (H2):

H2a: Hoe ouder het jongste kind uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding.

H2b: Hoe ouder het jongste kind uit een vorige relatie, hoe groter de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding.

Totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen

De derde deelvraag betreft het verband tussen de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. De gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie kan ten eerste invloed hebben op de behoefte aan het aangaan van een vaste relatie. In het onderzoek van Ivanova, Kalmijn en Uunk (2013) is er naast leeftijd van kinderen ook gekeken naar of de kinderen uit een vorig huwelijk wel of niet bij de ouder thuis wonen. Deze onderzoekers stellen dat de ouder waarbij de kinderen wonen meer behoefte zal hebben in het aangaan van een vaste relatie dan de ouder waarbij de kinderen niet wonen. Dit komt omdat een alleenstaande ouder niet voltijds kan gaan werken als er kinderen thuis zijn. Een vaste relatie kan ervoor zorgen dat er toch geld kan worden verdiend om voor de kinderen te zorgen en biedt dus een oplossing. Het gaat hier

dus om een financiële behoefte. Er kan ook sprake zijn van een mentale behoefte, omdat wij verwachten dat wanneer de kinderen vaker bij de gescheiden ouder verblijven deze ouder meer druk en stress ervaart, dan wanneer de kinderen niet vaak thuis zijn. Dit onderzoek richt zich op de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen uit een vorige relatie. Wij gaan ervan uit dat als een kind meer nachten per maand bij de gescheiden ouder verblijft, er meer behoefte zal zijn aan het aangaan van een vaste relatie.

De gemiddelde verblijfsduur per maand van een kind uit een vorige relatie kan ook invloed hebben op de aantrekkelijkheid van de gescheiden ouder. Uit eerder onderzoek blijkt dat mensen met inwonende kinderen uit een vorig huwelijk als minder aantrekkelijk worden gezien dan mensen zonder inwonende kinderen uit een vorig huwelijk (Beaujouan, 2010; Beaujouan, 2012; Stewart, Manning, & Smock, 2003) Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat als iemand inwonende kinderen heeft, de nieuwe partner zal moeten investeren in een relatie met niet-biologische kinderen en zich moet gedragen als een stiefouder. Deze rol kan soms als problematisch worden ervaren door potentiële partners. Op basis hiervan gaan wij er vanuit dat wanneer kinderen uit een vorige relatie maandelijks meer nachten bij de gescheiden ouder verblijven, de gescheiden ouder minder aantrekkelijk zal zijn voor een potentiële partner.

Als laatste kan de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie ook invloed hebben op de gelegenheid om een potentiële partner te ontmoeten. Uit onderzoek blijkt dat een ouder met inwonende kinderen uit een vorig huwelijk minder in de gelegenheid is om een potentiële partner te ontmoeten dan een ouder zonder inwonende kinderen uit een vorig huwelijk. Dit komt omdat deze kinderen de tijd en energie van de ouder kunnen verminderen, wat leidt tot minder vrije tijd en minder besteding van tijd aan het ondernemen van sociale activiteiten (Beaujouan, 2012; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013; Koo, Suchindran, & Griffith, 1984). Daarnaast kunnen inwonende kinderen invloed uitoefenen op het daten en het mogelijke herpartneren van de ouder. Kinderen kunnen bijvoorbeeld duidelijk maken dat zij erop tegen zijn dat hun ouder een nieuwe relatie aangaat. Dit zal ook de gelegenheid van het aangaan van een vaste relatie kunnen verminderen (Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013). In dit onderzoek gaan wij er van uit dat als kinderen uit een vorige relatie maandelijks meer nachten bij de gescheiden ouder verblijven, de gescheiden ouder minder gelegenheid heeft om een potentiële partner te ontmoeten.

Er is geen eerder onderzoek verricht dat specifiek kijkt naar het verband tussen de gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Er zijn wel verschillende onderzoeken die kijken naar bij welke ouder het kind uit een vorig huwelijk woont. Uit onderzoek blijkt dat inwonende kinderen uit een vorig huwelijk de kans op het aangaan van een vaste relatie verminderen en dat uitwonende kinderen uit een vorig huwelijk geen effect hebben op deze kans (Beaujouan, 2012; De Graaf & Kalmijn, 2003; Gray, 2015; Ivanova, Kalmijn, & Uunk, 2013).

Uit de theoretische verklaringen blijkt dus dat als kinderen uit een vorige relatie vaker bij de gescheiden ouder verblijven, er meer behoefte is aan een nieuwe partner. Er is ook gebleken dat een

gescheiden ouder met kinderen met een lange totale gemiddelde verblijfsduur per maand minder aantrekkelijk is voor een potentiële partner en ook minder in de gelegenheid is om een vaste relatie aan te gaan. Wij verwachten dat de aspecten aantrekkelijkheid en gelegenheid een grotere invloed hebben op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding dan het aspect behoefte. Dit wordt verwacht omdat de kans om een vaste relatie aan te gaan een voorwaarde is om de behoefte te kunnen vervullen. Hieruit wordt de volgende hypothese afgeleid (H3):

H3: Hoe hoger de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding.

Wij verwachten dat het verband tussen de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding niet lineair is. Dit betekent dat wij er vanuit gaan dat het verschil tussen geen verblijfsduur bij de ouder en een paar nachten per maand bij de ouder een meer negatieve invloed heeft, dan het verschil tussen bijvoorbeeld 15 en 20 nachten per maand bij de ouder.

Methode

Data

Om de onderzoeksvraag van dit onderzoek te kunnen beantwoorden, wordt er gebruik gemaakt van de data van *Netherlands Kinship Panel Study* (NKPS) (Merz, Dykstra, Hogerbrugge, Komter, Liefbroer, & Mulder, 2012). Dit is een studie die zich focust op familiebanden in Nederland en onderzoekt of de hechtheid van familiebanden de afgelopen jaren is afgenomen.

De NKPS is een longitudinaal onderzoek dat bestaat uit drie waves. De eerste wave heeft plaatsgevonden tussen 2002-2004, de tweede wave tussen 2006-2007 en de derde wave tussen 2010-2011. Voor dit onderzoek wordt de laatste wave gebruikt, omdat deze het meest recent is. Tijdens de eerste wave zijn mensen uit de Nederlandse bevolking van 18 tot 79 jaar ondervraagd. Deze mensen zijn voor de tweede en derde wave opnieuw gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. De derde wave wijkt af van de twee voorafgaande waves. In de voorgaande waves zijn, in tegenstelling tot wave 3, namelijk ook migranten meegenomen in de steekproef. De derde wave focust zich op de veranderingen die plaats hebben gevonden in het leven van de respondent na de eerste en tweede wave.

De dataverzameling heeft plaatsgevonden op drie verschillende manieren. De data is verzameld via het internet (2413 respondenten), telefooninterviews (1182 respondenten) en persoonlijke interviews (795 respondenten). Hierbij is gebruik gemaakt van Computer Assisted Web Interviewing (CAWI), Computer Assisted Telephone Interviewing (CATI) en Computer Assisted Personal Interviewing (CAPI).

Toen de respondenten voor het eerst benaderd werden voor wave 1 was er een respons van 44,7 procent. Deze mensen zijn in wave 2 en 3 opnieuw gevraagd. In wave 3 resulteerde dit in een respons van 72,1 procent, ten opzichte van wave 2. Dit betekent dat er in totaal 4390 respondenten hebben meegedaan aan deze laatste wave. Mannen zijn, ten opzichte van vrouwen, onder gerepresenteerd.

Daarnaast zijn mensen tussen 20 en 30 jaar en tussen 60 en 80 jaar bij dit onderzoek ondergerepresenteerd. Ook wat betreft samenstelling van het huishouden zijn er groepen minder aanwezig in het onderzoek. Het gaat hierbij om mensen die alleen wonen, mensen die bij hun ouders wonen of in de categorie 'overig' vallen. Urbanisatie is gemeten in een vijfpuntsschaal. De twee uiterste categorieën, highly urban en highly rural, zijn hierbij onder gerepresenteerd. De laatste groep ondergerepresenteerden zijn mensen uit het westen van Nederland.

Dit onderzoek gaat over mensen die na een scheiding wel of niet een vaste relatie aangaan. Er wordt geselecteerd op de mensen die in het vorige interview, in wave 2, een relatie hadden en nu uit elkaar of gescheiden zijn (N = 172). Alle andere mensen worden zo achterwege gelaten en niet meegenomen in de analyses.

Bij de variabele voor het aantal kinderen (N = 103) zijn de missende waarden op 0 gezet, zodat de respondenten die wel scoren op de variabele voor het aangaan van een vaste relatie niet verloren gaan. Dit geldt ook voor de variabele totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie (N = 79). Bij de variabele voor de leeftijd van het jongste kind was dit niet mogelijk. De uiteindelijke steekproefgrootte van dit onderzoek is dus 172, met uitzondering van de variabele leeftijd van het jongste kind.

Variabelen

Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele van dit onderzoek is het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. De vraag uit de vragenlijst die wordt gebruikt om deze variabele te vormen is: 'Heeft u sinds {het vorige interview/die partner} een nieuwe partner gekregen, hiermee bedoelen we iemand met wie u ten minste 3 maanden een relatie heeft of heeft gehad?'. Deze variabele is dichotoom omdat er slechts twee mogelijke uitkomsten zijn, namelijk het wel of niet een vaste relatie hebben. Wanneer iemand geen nieuwe relatie heeft van ten minste drie maanden scoort die respondent een '0' op de variabele. In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken weergegeven. Hieruit blijkt dat de proportie 0,44 is. Dit betekent dus dat er meer mensen zijn die geen vaste relatie hebben na een scheiding, dan mensen met een vaste relatie na een scheiding.

Onafhankelijke variabelen

In dit onderzoek zijn er drie onafhankelijke variabelen. De eerste onafhankelijke variabele is het aantal kinderen uit een vorige relatie. Om deze variabele te vormen zijn de antwoorden van verschillende vragen uit het interview samengevoegd. Als eerste de vraag: 'Heeft u met uw partner/ex-partner sinds het vorige interview een kind gekregen?'. Wanneer iemand hier 'ja' op antwoordt, wordt er ook gekeken naar de volgende vraag, namelijk 'Hoeveel kinderen heeft u sinds het vorige interview met uw partner/ex-partner gekregen?'. Ook de adoptiekinderen worden aan deze variabele toegevoegd, aan de hand van de vragen 'Heeft u sinds het vorige interview kinderen met uw partner/ex-partner

geadopteerd?' en 'Hoeveel kinderen heeft u sinds het vorige interview geadopteerd?'. De onafhankelijke variabele is gevormd door de genoemde aantallen kinderen op te tellen. Op deze manier kan er worden gekeken of en hoeveel kinderen iemand heeft uit de vorige relatie. Wanneer er is aangegeven dat de respondent geen kinderen heeft gekregen scoort deze respondent op de variabele aantal kinderen de optie '0 kinderen'. In Tabel 1 is geïllustreerd dat het maximum aantal kinderen dat iemand heeft gekregen 2 is.

De tweede onafhankelijke variabele is de leeftijd van het jongste kind uit een vorige relatie. Voor alle 'nieuwe kinderen' sinds het vorige interview in wave 2 is gevraagd naar algemene kenmerken, waaronder naar het geboortejaar, door middel van de vraag: 'Wat is {zijn/haar} geboortemaand en -jaar?'. Aan de hand van deze vraag is er een variabele voor het geboortejaar aangemaakt. Hiervoor zijn de geboortejaren van de jongste kinderen geselecteerd. Vervolgens zijn deze geboortejaren afgetrokken van het jaartal waarin het interview is afgenomen en hieruit is de variabele voor de leeftijd van het jongste kind ontstaan. De respons op deze variabele was erg laag (N = 43). Voor deze variabele was het niet mogelijk om de missende waarden de optie '0' te geven, omdat een kind 0 jaar kan zijn. Wanneer de waarde '0' aan een missende waarde wordt toegekend, dan lijkt het alsof er een extra kind is. Er is een aparte tabel gemaakt met beschrijvende statistieken met alle respondenten die een antwoord hebben ingevuld bij de variabele voor de leeftijd van het jongste kind. Andere respondenten zijn hier dus niet meegenomen. Hierin zijn ook alle andere variabelen opgenomen (zie Tabel 2). Hieruit is af te lezen dat het er naar uit ziet dat de variabele voor de leeftijd van het jongste kind niet kloppend is. De maximale leeftijd van het jongste kind is namelijk 43 jaar. Dit is echter helemaal niet mogelijk, omdat de variabele kinderen betreft die na het vorige interview (wave 2) geboren zijn. Na het grondig bestuderen van de variabele bleek dat er veel meer van dit soort opmerkelijke waarden bestaan. De respondenten is gevraagd voor elk opgegeven kind geboren sinds het laatste interview verschillende kenmerken op te geven, waaronder het geboortejaar. Hoewel je dus alleen geboortejaren na 2006 en 2007 zou verwachten, is dit dus niet het geval. Wij hebben niet kunnen ontdekken waar deze fout in de data vandaan komt. Wij hebben moeten concluderen dat deze variabele voor dit onderzoek niet bruikbaar is. De tweede hypothese van dit onderzoek, wat betreft het verband tussen de leeftijd van het jongste kind uit een vorige en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding, kan dus niet worden getoetst aan de hand van statistische analyses.

De laatste onafhankelijke variabele is de verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie. Deze variabele is gevormd aan de hand van de vraag: 'Hoeveel nachten per vier weken verblijft het kind gewoonlijk bij u?'. Deze vraag is gesteld over alle kinderen die iemand heeft sinds het vorige interview. Voor de variabele zijn het aantal nachten per vier weken opgeteld voor alle kinderen die iemand heeft. Zo bestaat de variabele uit het totaal aantal nachten dat alle kinderen bij de respondent verblijven. Wij zullen dit voortaan aanduiden als de verblijfsduur per maand. In Tabel 1 is te zien dat het gemiddeld aantal nachten per maand, van alle kinderen bij elkaar opgeteld, 12,66 is.

Controlevariabelen

Tijdens de analyse wordt er gecontroleerd voor verschillende variabelen. Als eerste wordt er gecontroleerd voor leeftijd, omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat herpartnering afneemt naarmate mensen ouder worden (Beaujouan, 2012; Gray, 2015). De vraag die hiervoor gesteld is in het interview luidt: 'Wat is uw geboortedatum?'. Vervolgens heeft de interviewer de opdracht gekregen om de leeftijd van respondent in jaren te berekenen. Dit vormt de variabele 'leeftijd' in de dataset. Alle respondenten in dit onderzoek waren tussen de 25 en 86 jaar oud (zie Tabel 1).

Ook wordt er gecontroleerd voor geslacht. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat herpartnering verschilt voor mannen en vrouwen. Mannen gaan vaker een vaste relatie aan na een echtscheiding dan vrouwen (De Jong Gierveld, 2004; Gray, 2015; Wu & Schimmele, 2005). Voor het opstellen van deze variabele is er gevraagd: 'Wat is uw geslacht?'. Mannen scoren op deze variabele '0' en vrouwen '1'. In Tabel 1 wordt een gemiddelde van 0,62 weergegeven voor deze variabele. Dit betekent dat er in dit onderzoek meer vrouwen dan mannen voorkomen.

Daarnaast wordt er gecontroleerd voor het opleidingsniveau. Uit onderzoek blijkt dat mensen met een hoger opleidingsniveau aantrekkelijker zijn om een relatie mee aan te gaan, dan mensen met een lager opleidingsniveau (De Jong Gierveld, 2004). Wij verwachten daarom dat hoog opgeleide mensen eerder een vaste relatie aan zullen gaan. In het interview is hiervoor de volgende vraag gesteld: 'Wat is de hoogste opleiding die u met een diploma heeft afgerond?'. Er werden 11 opties gegeven, waarna de respondent het bij hem/haar passende antwoord koos. Wij hebben deze 11 opties gecategoriseerd naar 3 categorieën. De opties 'lagere school niet afgemaakt', 'alleen lagere school (incl. vglo)', 'lbo, huishoudschool, lhno (inclusief vmbo praktijk)' en 'mavo, ulo, mulo (inclusief vmbo theoretische leergang)' vormen de eerste categorie 'laag' . De 'midden' categorie bestaat 'havo, mms', 'vwo, hbs, atheneum, gymnasium', 'kort mbo' en 'mbo (4 jaar)'. Als laatste bestaat de categorie 'hoog' uit 'hbo, kandidaatsexamen', 'universiteit' en 'postacademisch (bv. notariaat, artsexamen, doctorstitel)'. Het gemiddelde van deze variabele is 1,27 (zie Tabel 1). Dit betekent dat de meeste respondenten een gemiddelde opleiding hebben, omdat de optie '0' laag opgeleid was en optie '2' hoog opgeleid.

De vierde controlevariabele betreft het aantal arbeidsuren van de respondent. Hier is voor gekozen, omdat De Graaf en Kalmijn (2003) beweren dat mensen die veel werken minder financieel afhankelijk van een partner zijn en daardoor minder snel een nieuwe partner gaan zoeken na een echtscheiding. Om deze variabele te vormen is er gebruik gemaakt van twee vragen uit het interview. Als eerste de vraag 'Verricht u op dit moment betaald werk?' en vervolgens, wanneer er 'ja' werd geantwoord, 'Hoeveel uur per week werkt u?'. Wanneer iemand geen betaald werk verricht scoort de respondent een '0' op de variabele aantal arbeidsuren. Het minimum van deze variabele is dus 0 en het maximum aantal arbeidsuren dat iemand verricht per week is 60 uur. Het gemiddeld aantal uur per week is 26,19 uur (zie Tabel 1).

De laatste controlevariabele van dit onderzoek betreft de aantal jaren sinds de scheiding van de respondent met de ex-partner. Deze variabele wordt meegenomen in de analyse, omdat wij verwachten

dat hoe langer geleden de scheiding is, hoe meer kans iemand heeft om een nieuwe relatie aan te gaan na deze scheiding. Wij denken dat iemand dan meer over de scheiding heen is en ook meer open zal staan voor een nieuwe relatie. Voor deze controlevariabele is gebruik gemaakt van de vraag: ‘In welke maand en welk jaar bent u uit elkaar gegaan/is de relatie beëindigd?’. Het opgegeven jaar is vervolgens afgetrokken van het jaar waarin het interview is afgenomen. Zoals getoond in Tabel 1 is de gemiddeld aantal jaren sinds de scheiding 1,81 jaar.

Tabel 1: Beschrijvende statistieken van de variabelen (N = 172)

	Min	Max	M	SD
Vaste relatie (minstens drie maanden) na een scheiding (ja = 1)	0	1	0,44	
Aantal kinderen uit een vorige relatie	0	2	0,05	0,24
Totale verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie	0	93	12,66	20,0
Leeftijd	25	86	44,41	10,33
Geslacht (vrouw = 1)	0	1	0,62	
Opleidingsniveau	0	2	1,27	0,78
Aantal arbeidsuren	0	60	26,19	14,58
Aantal jaren sinds de scheiding	0	12	1,81	1,44

Noot: Bij dummyvariabelen geldt dat het gemiddelde gelijk is aan de proportie.

Tabel 2: Beschrijvende statistieken van de variabelen (N = 43)

	Min	Max	M	SD
Vaste relatie (minstens drie maanden) na een scheiding (ja = 1)	0	1	0,83	
Aantal kinderen uit een vorige relatie	0	2	0,18	0,45
Leeftijd van het jongste kind uit een vorige relatie	0	43	11,67	10,20
Totale verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie	0	72	12,86	18,88
Leeftijd	30	86	44,51	11,35
Geslacht (vrouw = 1)	0	1	0,61	
Opleidingsniveau	0	2	1,33	0,79
Aantal arbeidsuren	0	40	23,79	14,09
Aantal jaren sinds de scheiding	0	4	1,61	1,20

Noot: Bij dummyvariabelen geldt dat het gemiddelde gelijk is aan de proportie.

Analytische strategie

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, wordt er gebruik gemaakt van een logistische regressie. Deze analytische strategie past het beste bij dit onderzoek, omdat bij deze analyse de afhankelijke variabele een dichotome variabele moet zijn, wat in dit onderzoek het geval is. Een logistische regressie geeft de mogelijkheid tot het interpreteren van odds ratio's. Een odds ratio geeft de kansverhoudingen weer tussen variabelen. In dit onderzoek zegt de odds dus iets over de kans om wel of geen vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Wij interpreteren in dit onderzoek deze odds ratio's, omdat dit een goed beeld geeft van de verhoudingen tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen.

In model 1 worden naast de afhankelijke variabele, het wel of niet aangaan van een vaste relatie na een scheiding, de controlevariabelen toegevoegd. Niet alle controlevariabelen, zoals hiervoor besproken, zijn meegenomen in de analyses. De controlevariabele voor het aantal arbeidsuren per week is verwijderd om verschillende redenen. Ten eerste daalde de verklaarde variantie na het toevoegen van de controlevariabelen van ,067 naar ,064. Ten tweede zorgde de variabele voor minimale verschillen wat betreft de uitkomsten van de andere variabelen. De regressie-coëfficiënten gingen namelijk maar met tienden en honderdsten omhoog. Ten derde had het aantal arbeidsuren geen significant effect op het wel of niet aangaan van een vaste relatie.

Het tweede model toetst de eerste hypothese. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de afhankelijke variabele, de onafhankelijke variabele het aantal kinderen uit een vorige relatie en de

controlevariabelen. We hebben gekeken of er verschillen zaten in de resultaten wanneer de onafhankelijke variabele als continue variabele, minimaal 0 kinderen en maximaal 2 kinderen (Tabel 1), werd toegevoegd in vergelijking met de variabele als dichotome variabele, wel of geen kinderen. De resultaten verschilden niet van elkaar. Er is daarom gekozen voor een analyse met de continue variabele, omdat dit het meest complete beeld geeft.

In model 3 wordt vervolgens de derde hypothese getoetst. Ook hier wordt de afhankelijke variabele gebruikt, met daarnaast de onafhankelijke variabele voor totale gemiddelde verblijfsduur van de kinderen per maand en de controlevariabelen. In het laatste model, model 4, worden de afhankelijke variabele, beide onafhankelijke variabelen en de controlevariabelen toegevoegd.

In de modellen 2, 3 en 4 worden de variabelen het aantal kinderen uit een vorige relatie en de totale gemiddelde verblijfsduur van de kinderen per maand gebruikt, waarbij de missende waarden de waarde '0' hebben gekregen, zodat de steekproefgrootte van dit onderzoek niet te klein wordt. De mogelijkheid bestaat dat deze handeling effect heeft op de resultaten. Ter controle hebben wij daarom de analyses ook uitgevoerd met de originele variabelen, zonder de missende waarden. Hieruit bleek dat de resultaten van deze analyses niet verschillen van de analyses met de aangepaste variabelen. Het toekennen van de waarde '0' aan de missende waarden heeft dus geen negatieve invloed op het onderzoek.

Resultaten

In tabel 3 worden de resultaten weergegeven van de uitgevoerde logistische regressieanalyses. Er zijn verschillende modellen getoetst en de resultaten van deze modellen zullen worden uiteengezet en vergeleken. In het eerste model wordt de invloed van de controlevariabelen getoetst. Het gaat hierbij om de controlevariabelen leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en aantal jaren sinds de scheiding. Uit de analyse blijkt dat alleen de controlevariabele leeftijd een significant effect heeft op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding (B = -,034; SD = ,016; OR = ,967). Dit houdt in dat hoe ouder iemand wordt, hoe minder kans deze persoon heeft om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Als de leeftijd met 1 jaar toeneemt heeft deze persoon 0,967 keer zoveel kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. In model 1 is de pseudo verklaarde variantie ,079.

In model 2 wordt de eerste hypothese getoetst. Dit is de verwachting dat hoe groter het aantal kinderen uit een vorige relatie is, hoe kleiner de kans van de ouder is om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. In dit model zijn de vier controlevariabelen toegevoegd. Uit dit model blijkt dat het aantal kinderen uit een vorige relatie geen significant effect heeft op het aangaan van een vaste relatie. Hiermee moeten wij onze eerste hypothese dus verwerpen. De controlevariabele leeftijd heeft wel een significant effect op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding (B = -,040; SD = ,017; OR = ,961). Ook hier geldt dat hoe ouder iemand wordt, hoe minder kans deze persoon heeft om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Als de leeftijd met 1 jaar toeneemt dan heeft deze persoon 0,961

keer zoveel kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. De pseudo verklaarde variantie is in dit model met ,029 omhoog gegaan.

In model 3 wordt de derde hypothese getoetst. Dit is de verwachting dat hoe hoger de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie is, hoe kleiner de kans van de ouder is om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Ook hier zijn de vier controlevariabelen meegenomen. Uit model 3 blijkt dat de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen geen significant effect heeft op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Hiermee kunnen wij de derde hypothese dus verwerpen. Ook hier heeft de controlevariabele leeftijd een significant effect op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding (B = -,032; SD = ,016; OR = ,968). Dus hoe ouder iemand wordt, hoe minder kans deze persoon heeft om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Als de leeftijd met 1 jaar toeneemt dan heeft deze persoon 0,968 keer zoveel kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. De pseudo verklaarde variantie is in model 3 gedaald met ,027 ten opzichte van model 2. Dit model verklaart minder van de variantie en past dus minder goed bij de data.

In model 4 zijn de twee onafhankelijke variabelen aantal kinderen uit een vorige relatie en de totale verblijfsduur per maand van de kinderen uit een vorige relatie samen geanalyseerd. Er zijn in deze analyse ook controlevariabelen toegevoegd. Ook in model 4 is geen significant effect gevonden van de onafhankelijke variabelen. Wel is de controlevariabele leeftijd weer significant (B = -,039; SD = ,017; OR = ,962). Dus hoe ouder iemand wordt, hoe minder kans deze persoon heeft om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Als de leeftijd met 1 jaar toeneemt dan heeft deze persoon 0,962 keer zoveel kans om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Dit model heeft de hoogste pseudo verklaarde variantie. Deze is in model 4 gestegen met ,03 ten opzichte van model 3.

Vanwege het feit dat er geen significante resultaten zijn gevonden voor het effect van de twee onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele, hebben wij na het uitvoeren van de logistische regressie nog een blik geworpen op een aantal bivariate analyses. Hiermee wilden wij meer inzicht krijgen in de gevonden resultaten en er achter komen of de uitblijvende resultaten een gevolg zijn van een gelimiteerde dataset. Voor de onafhankelijke variabele aantal kinderen is er een histogram gemaakt (zie Figuur 1). In de figuur is te zien dat er maar een klein verschil zit in het aantal kinderen van de respondenten die wel of niet een vaste relatie zijn aangegaan na een scheiding. Het maakt weinig uit of iemand 0, 1 of 2 kinderen heeft.

Voor de onafhankelijke variabele totale gemiddelde verblijfsduur per maand van de kinderen zijn er twee boxplotten gemaakt (zie Figuur 2). In de figuur is een boxplot te zien voor mensen die geen vaste relatie aangaan na een scheiding en een boxplot voor mensen die wel een vaste relatie aangaan na een scheiding. De twee boxplotten lijken op elkaar. Hieruit kan worden opgemaakt dat de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van alle kinderen weinig verschilt voor mensen die wel of geen vaste relatie aangaan na een scheiding.

Uit deze bivariate analyses blijkt dus dat het uitblijven van resultaten in de multivariate analyses hoogst waarschijnlijk niet het gevolg is van een kleine steekproefgrootte. De verschillen tussen de

groepen, wel of geen vaste relatie na een scheiding, zijn minimaal in deze steekproef. Aan de hand van deze resultaten kunnen de eerdere uitspraken over de eerste en derde hypothesen niet worden genuanceerd.

Tabel 3: Logistische regressie van het verband tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding (N = 172)

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B	S.E	O.R.	B	S.E	O.R.	B	S.E	O.R.	B	S.E	O.R.
Constante	1,014	,931	2,758	1,427	,977	4,167	,979	,932	2,661	1,390	,976	4,013
Onafhankelijke variabele												
Aantal kinderen				-1,694	1,070	,184				-1,744	1,073	,175
Verblijfsduur per maand							-,004	,008	,996	-,006	,009	,994
Controle variabelen												
Leeftijd	-,034*	,016	,967	-,040*	,017	,961	-,032*	,016	,968	-,039*	,017	.962
Geslacht (vrouw=1)	-,437	,334	,623	-,437	,338	,646	-,425	,347	,654	-,369	,352	,691
Opleidingsniveau	,232	,214	1,261	,195	,220	1,216	,233	,214	1,263	,198	,219	1,219
Aantal jaren sinds scheiding	,129	,114	1,138	,110	,114	1,116	,130	,113	1,138	,110	,114	1,116
Nagelkerke R^2		,079			,108			,081			,111	

*Noot: * p <.05; ** p <.01; *** p <.001*

Figuur 1: Histogram van de variabele aantal kinderen op het wel of niet aangaan van een vaste relatie (N=103)

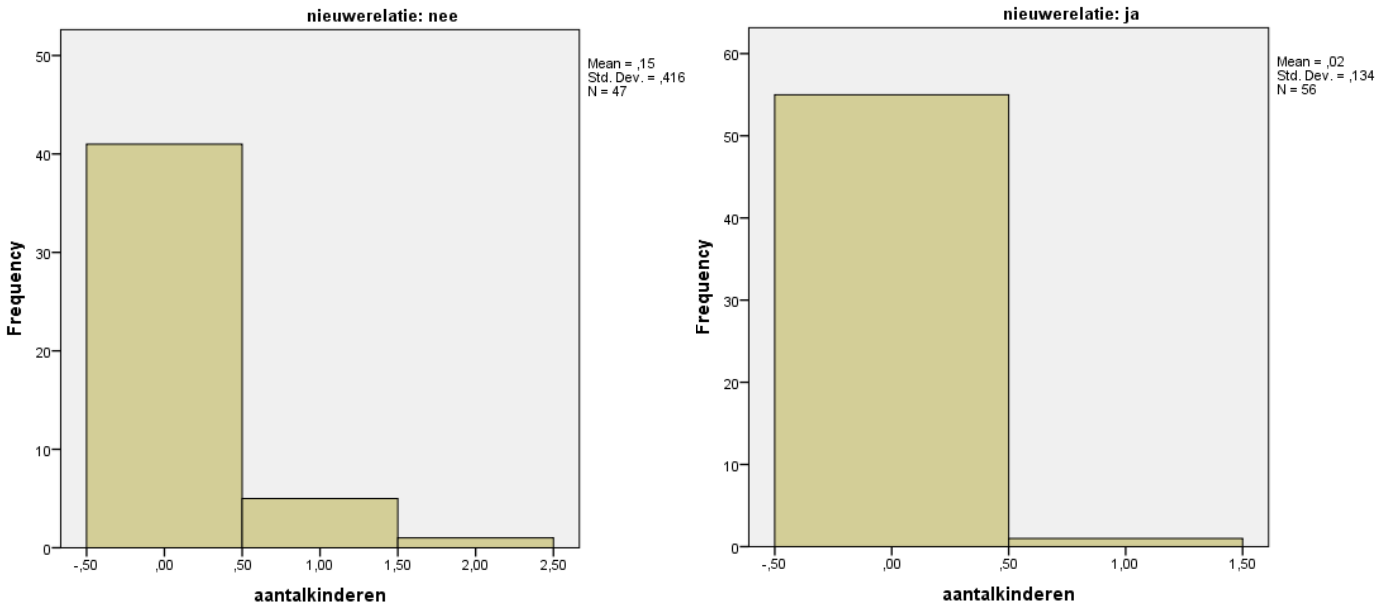

Figuur 2: Boxplot van de variabele totale gemiddelde verblijfsduur per maand van alle kinderen op het wel of niet aangaan van een vaste relatie (N=79)

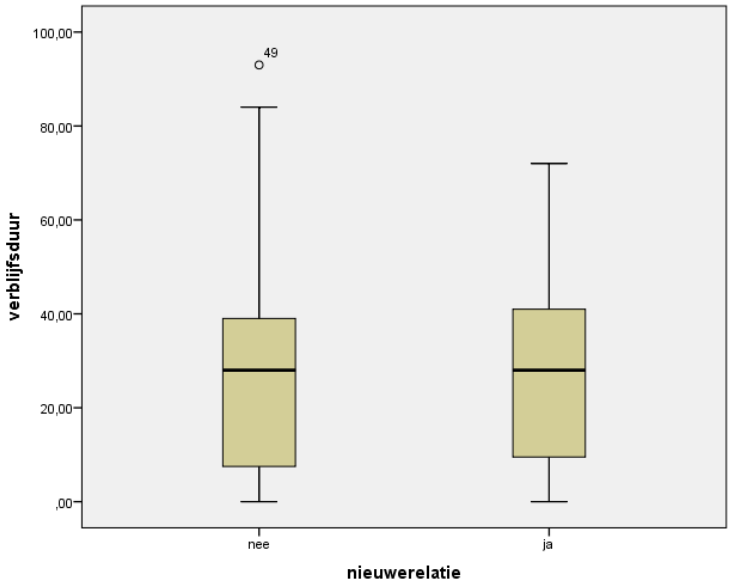

Conclusie

Er zijn tegenwoordig steeds meer mensen die een scheiding aanvragen (CBS, 2014). Dit betekent dat het aantal alleenstaande ouders ook aan het toenemen is. Uit eerder onderzoek is gebleken dat het na een scheiding positieve gevolgen heeft voor een alleenstaande ouder én kinderen om op zoek te gaan naar een nieuwe partner (Ganong & Coleman, 1984; Ongaro, et al., 2009). In dit onderzoek is er daarom gekeken naar het verband tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. De focus ligt hierbij op twee verschillende aspecten van het hebben van kinderen: het aantal kinderen en de totale gemiddelde verblijfsduur van de kinderen. Voor het onderzoek is er gebruik gemaakt van de *Netherlands Kinship Panel Study* (NKPS) uit 2012. Om de data te analyseren is er een logistische regressie uitgevoerd. Er zijn verschillende hypothesen opgesteld aan de hand van de theorie van behoefte, aantrekkelijkheid en gelegenheid (Becker, 1981; De Graaf & Kalmijn, 2003; Goldscheider & Waite, 1986; Ivanova, et al., 2013; Oppenheimer, 1988). Deze theorie gaat ervan uit dat iemand meer kans heeft op herpartnering als deze persoon meer behoefte heeft aan een nieuwe partner, aantrekkelijker is voor een nieuwe partner en ook meer gelegenheid heeft om een potentiële partner te ontmoeten. Er zijn drie hypothesen opgesteld, waarvan er uiteindelijk twee zijn geanalyseerd. De tweede hypothese is niet meegenomen in de analyse vanwege een beperking aan de data. Hier zal later verder op in worden gegaan. Uit de analyse is gebleken dat er geen ondersteuning is gevonden voor de twee hypothesen. Wij kunnen dan ook stellen dat de bevindingen van dit onderzoek niet aansluiten op de theorie van behoefte, aantrekkelijkheid en gelegenheid.

De eerste hypothese is dat hoe groter het aantal kinderen uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. De reden hiervoor is dat een alleenstaande ouder met meer kinderen minder aantrekkelijk is voor een potentiële partner en minder gelegenheid heeft om een potentiële partner te ontmoeten dan iemand met minder kinderen (Bumpass, et al., 1990; Koo, et al., 1984; Munch, et al., 1997; Stewart, et al., 2003). Wij hebben de verwachting opgesteld dat de aantrekkelijkheid en gelegenheid belangrijker zijn dan de behoefte, omdat deze factoren een voorwaarde zijn om de behoefte aan een nieuwe partner te kunnen vervullen. De eerste hypothese is verworpen. Eerder onderzoek heeft wel een verband gevonden. Zij vonden dat hoe meer kinderen iemand heeft uit een vorige relatie, hoe minder de kans is op herpartnering (Koo, et al., 1984; Lampard & Peggs, 1999).

De tweede hypothese betreft de leeftijd van het jongste kind uit een vorige relatie. Op basis van de theorie kon er geen eenduidige hypothese worden opgesteld. Alleenstaande ouders met oudere kinderen hebben minder behoefte aan een nieuwe partner dan alleenstaande ouders met jongere kinderen. Iemand met oudere kinderen bleek minder aantrekkelijk te zijn voor een nieuwe partner. De gelegenheid om een nieuwe partner te ontmoeten nam toe met het hoger worden van de leeftijd van het jongste kind (De Graaf & Kalmijn, 2003; Ivanova, et al., 2013; Koo, et al., 1984; Munch, et al., 1997). De twee belangrijkste factoren aantrekkelijkheid en gelegenheid wijzen dus allebei in een andere richting. Daarom zijn er hier twee verschillende hypothesen geformuleerd. Hypothese 2a is dat hoe

ouder het jongste kind uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Hypothese 2b stelt dat hoe ouder het jongste kind uit een vorige relatie, hoe groter de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Deze hypothese is zoals eerder beschreven niet geanalyseerd. Uit eerder onderzoek over de leeftijd van het jongste kind blijkt dat hoe ouder het kind wordt, hoe groter de kans is op herpartnering (Ivanova, et al., 2013; Poortman, 2007). Er is echter ook een onderzoek waaruit blijkt dat het hebben van een jong kind geen invloed heeft op hertrouwen (Koo, Suchindran, & Griffith, 1984). Aan de hand van eerder onderzoek kan er dus ook voorlopig nog geen antwoord worden gegeven op de tweede deelvraag.

De derde hypothese stelt dat hoe hoger de totale gemiddelde verblijfsduur per maand van kinderen uit een vorige relatie, hoe kleiner de kans van de ouder om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Deze verwachting is opgesteld, omdat een alleenstaande ouder met een hogere totale gemiddelde verblijfsduur van kinderen minder aantrekkelijk is voor een potentiële partner en minder gelegenheid heeft om een potentiële partner te ontmoeten (Beaujouan, 2012; Ivanova, et al., 2013; Koo, et al., 1984; Stewart, et al., 2003). In dit onderzoek is er geen ondersteuning gevonden voor deze hypothese. Eerder onderzoek heeft wel een verband gevonden. Zij vonden dat de aanwezigheid van kinderen ervoor zorgt dat een alleenstaande ouder minder snel een vaste relatie aangaat (Beaujouan, 2010; Beaujouan, 2012).

Daarnaast is uit de analyse gebleken dat de controlevariabele leeftijd in alle modellen significant was. Dit betekent dat hoe ouder iemand is, hoe kleiner de kans wordt om een vaste relatie aan te gaan na een scheiding. Deze bevinding is ook gevonden in eerder onderzoek (Beaujouan, 2012; Gray, 2015). Het is echter wel opvallend dat de andere drie controlevariabelen geen significant effect hadden. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de kans op herpartnering groter is bij mannen en hoger opgeleiden (De Jong Gierveld, 2004; Gray, 2015; Wu & Schimmele, 2005). Voor zover wij weten is er nog geen onderzoek verricht naar de invloed van het aantal jaren sinds de scheiding. Het verschil in resultaten kan komen doordat wij, in tegenstelling tot bovengenoemde onderzoeken, de twee aspecten aantal kinderen en de totale gemiddelde verblijfsduur van de kinderen hebben meegenomen in de analyses.

Dit onderzoek is om verschillende redenen een toevoeging op de bestaande literatuur. Eerdere onderzoeken zijn voornamelijk gericht op herpartneren na een echtscheiding. Ons onderzoek kijkt naast huwelijken ook naar andere soorten relaties die uit elkaar gaan. Er wordt dus gebruikt gemaakt van scheiding in het algemeen. Dit is van belang, omdat het aantal mensen dat gaat samenwonen zonder te trouwen is gestegen. Ook neemt het aantal LAT-relaties in Nederland toe (Latten, 2004). Een tweede voordeel van deze studie is dat er, in tegenstelling tot andere onderzoeken, vrij recente data wordt gebruikt. De data van dit onderzoek is verzameld in 2010 en 2011.

Dit onderzoek bevat echter ook een aantal beperkingen. De eerste beperking is dat één hypothese niet kon worden getoetst. Dit was de hypothese over de invloed van de leeftijd van het jongste kind op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Deze hypothese kon niet getoetst worden, omdat het er naar uit zag dat de variabele van de leeftijd van het jongste kind niet juist was. Voor de analyse is er

een variabele aangemaakt aan de hand van het geboortejaar van alle kinderen die waren geboren sinds het vorige interview, dus vanaf het jaar 2006. Tijdens het bestuderen van de beschrijvende resultaten bleek echter dat er meerdere kinderen waren die uit een ouder geboortejaar kwamen dan 2006. Daarnaast was de steekproefgrootte bij deze variabele klein (N = 43). Wij hebben er daarom voor gekozen om het verband tussen de leeftijd van het jongste kind uit een vorige relatie en het aangaan van een vaste relatie niet verder te onderzoeken.

Een tweede beperking van het onderzoek is dat het zich alleen richt op gegevens vanaf de tweede wave. Dit betekent dus dat alle variabelen gegevens bevatten van het jaar 2006 tot en met 2011. Het gaat dus om mensen die in deze tijdsperiode zijn gescheiden en kinderen hebben gekregen. Het gaat dus niet om alle scheidingen en kinderen over de hele levensloop. Ook de eventuele herpartnering vond dus plaats binnen deze zes jaar. Dit zou de resultaten kunnen beïnvloeden, omdat het maar een beperkte tijdsperiode is in iemands leven. Het zou kunnen dat sommige mensen pas na een aantal jaren gaan herpartneren. Andere onderzoeken die kijken over een langere tijd zouden kunnen vinden dat er meer herpartnering plaatsvindt. Het alleen gebruik maken van wave 3 heeft ook nog een andere limitatie, namelijk dat het onderzoek hierdoor cross-sectioneel is. Zo kunnen er geen causale verbanden worden vastgesteld.

Ten derde is de steekproef niet representatief. Dit komt allereest doordat er alleen gebruik is gemaakt van wave 3. De mensen in deze steekproef zijn van 25 tot 86 jaar en dus redelijk oud. Dit is niet voldoende om het te kunnen generaliseren naar alle alleenstaande ouders met kinderen in Nederland. Het is wel generaliseerbaar naar oudere mensen met kinderen die gescheiden zijn. Dit kan echter de resultaten van het onderzoek wel beïnvloeden, omdat wij verwachten dat oudere mensen meer behoefte hebben aan een partner die eventuele zorg kan bieden, dan jongere mensen. Hierdoor kan het zijn dat het aantal herpartneringen in deze steekproef hoger ligt dan bij een representatieve steekproef van Nederland. Daarnaast is er een steekproefgrootte van 172 gebruikt. De steekproefgrootte is kleiner geworden, omdat er een aantal selecties moesten worden gedaan. Er moest ten eerste worden geselecteerd op mensen die een relatie hebben gekregen tussen 2006 en 2011. Ten tweede was er een criterium dat mensen tijdens deze periode ook weer gescheiden moesten zijn. Hierdoor is het lastig om uitspraken te doen over een grotere groep mensen.

Ondanks deze beperkingen is het onderzoek wel een goede basis voor eventueel vervolgonderzoek. Ideeën van dit onderzoek kunnen gebruikt worden om beter onderzoek te verrichten naar de invloed van het hebben van kinderen. Andere studies zouden namelijk een bredere steekproef kunnen gebruiken met mensen van alle leeftijden, zodat de generaliseerbaarheid verbeterd wordt. Ook zou vervolgonderzoek een longitudinaal onderzoek uit kunnen voeren, zodat alle scheidingen en herpartneringen tijdens de levensloop mee worden genomen tijdens de analyses. Onderzoekers zouden hierbij gebruik kunnen maken van de NKPS. Zij zouden dan wave 1, 2 en 3 kunnen combineren waardoor er over een langere periode kan worden gekeken. Zo kunnen ook alle kinderen die iemand heeft worden meegenomen. Zoals eerder beschreven is het niet gelukt om de invloed van de leeftijd van

het jongste kind te onderzoeken. Vervolgonderzoek zou dit aspect wel mee kunnen nemen tijdens de analyses om zo meer inzicht te verkrijgen in het verband met het aangaan van een vaste relatie na een scheiding.

Er zijn een aantal mogelijke verklaringen die aan kunnen geven waarom er geen verband is gevonden tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie, terwijl andere onderzoeken dit juist wel vonden. Dit onderzoek gebruikt verschillende soorten scheidingen en niet alleen scheiding van het huwelijk. Het is mogelijk dat herpartnering bij mensen uit een LAT-relatie minder worden beïnvloed door het hebben van kinderen dan mensen uit een echtscheiding, omdat zij een relatie hebben waarbij men niet samenwoont. Hierdoor kan het zijn dat de kinderen vaak bij de andere ouder aanwezig zijn. Zo is er meer kans om een nieuwe partner te vinden. Door het meenemen van verschillende soorten relaties kan het dus zijn dat het aantal herpartneringen hoger ligt. Daarnaast is er niet alleen gekeken naar hertrouwen, maar ook naar herpartnering. In dit onderzoek verstonden wij onder herpartnering het aangaan van een vaste relatie van minstens drie maanden. Wij verwachten dat het hebben van kinderen minder invloed heeft op herpartnering, dan op hertrouwen. Dit komt omdat herpartnering ook iets tijdelijks kan zijn en hertrouwen vaak meer officieel is.

Een andere verklaring kan zijn dat er tegenovergestelde verwachtingen waren. Bij het hebben van kinderen werd de behoefte aan een nieuwe partner vaak groter, maar de aantrekkelijkheid en gelegenheid werden juist kleiner. Doordat deze aspecten beide in een andere richting wijzen, kan het zijn dat de resultaten een balans hebben gevonden. Dus door de tegenovergestelde verwachtingen kan het zijn dat een mogelijk verband niet te zien is.

Als laatste kan het zijn dat mensen tegenwoordig een meer liberale houding hebben tegenover alleenstaande ouders met kinderen. Uit onderzoek blijkt dat de acceptatie van scheiding is gestegen. Vier vijfde van de mensen accepteert echtscheiding, zelfs als er kinderen bij betrokken zijn (Thornton & Young-DeMarco, 2001). Op basis hiervan kan gedacht worden dat een potentiële partner het hebben van kinderen uit een vorige relatie minder als een obstakel ziet tijdens een vaste relatie, dan jaren geleden toen de acceptatie van scheiding minder groot was. Zo zou het hebben van kinderen dus geen invloed kunnen hebben op het aangaan van een vaste relatie na een scheiding.

De conclusie van dit onderzoek is dat er geen verband is gevonden tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding. Deze bevinding is positief, omdat dit dus kan suggereren dat mensen die kinderen hebben uit een vorige relatie geen kleinere kans hebben op herpartnering dan mensen zonder kinderen uit een vorige relatie. Dit is goed voor de maatschappij, omdat zoals eerder gezegd, herpartnering positieve gevolgen heeft voor alleenstaande ouders en kinderen. Een nieuwe partner heeft namelijk emotionele en financiële voordelen (Ongaro, Mazzuco, & Meggiolaro, 2009). Er is in de toekomst echter nog wel meer onderzoek nodig om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk geen verband is tussen het hebben van kinderen en het aangaan van een vaste relatie na een scheiding.

Literatuurlijst

Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, *62*(4), 1269-1287.

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of family psychology*, *15*(3), 355.

Amato, P. R., & Sobolewski, J. M. (2001). The effects of divorce and marital discord on adult children's psychological well-being. *American Sociological Review*, 900-921.

Beaujouan, E. (2010). Children at home, staying alone? Paths towards repartnering for men and women in France. *Centre for Population Change Working Paper*, 1-24.

Beaujouan, E. (2012). Repartnering in France: The role of gender, age and past fertility. *Advances in Life Course Research*, *17*, 69-80.

Becker, G.S. (1981). *A Treatise on the Family*. Harvard University Press.

Bouman, A. M. (2004). Financiële gevolgen van echtscheiding op de lange termijn. *Bevolkingstrends, 4e kwartaal*, 85-89.

Bumpass, L., Sweet, J., & Martin, T. C. (1990). Changing patterns of remarriage. *Journal of Marriage and the Family*, 747-756.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). *Huwelijksontbindingen; door echtscheiding en door overlijden.* Geraadpleegd op 25 februari 2015, van http://www.cbs.nl/statline.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014b). *Huwen en partnerschapsregistraties; kerncijfers*. Geraadpleegd op 16 juni 2015, van http://www.cbs.nl/statline.

Coleman, M., Ganong, L., & Fine, M. (2000). Reinvestigating remarriage: Another decade of progress. *Journal of Marriage and Family*, *62*(4), 1288-1307.

Dewilde, C., & Uunk, W. (2008). Remarriage as a way to overcome the financial consequences of divorce—A test of the economic need hypothesis for European women. *European Sociological Review*, *24*(3), 393-407.

Fokkema, T. (2001). Forse inkomensdaling voor vrouwen na echtscheiding en vroege verweduwing: Bieden hertrouw en werk uitkomst. *Bevolking en gezin*, *30*(1), 5-2.

Ganong, L. H., & Coleman, M. (1984). The effects of remarriage on children: A review of the empirical literature. *Family Relations*, 389-406.

Goldscheider, F.K., & L.J. Waite. (1986). Sex Differences in the Entry into Marriage. *American Journal of Sociology 92*, 91-109.

Gove, W. R., Hughes, M., & Style, C. B. (1983). Does marriage have positive effects on the psychological well-being of the individual? *Journal of health and social behavior*, 122-131.

Graaf, P. M., de, & Kalmijn, M. (2003). Alternative routes in the remarriage market: Competing-risk analyses of union formation after divorce. *Social Forces, 81*, 1459-1498.

Gray, E. (2015). *Repartnering.* Family Formation in 21st Century Australia. Springer Netherlands.

Huurre, T., Junkkari, H., & Aro, H. (2006). Long–term psychosocial effects of parental divorce. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, *256*(4), 256-263.

Ivanova, K., Kalmijn, M., & Uunk, W. (2013). The effect of children on men's and women's chances of re-partnering in a European context. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie*, *29*, 417-444.

Jong Gierveld, J., de (2004). Remarriage, unmarried cohabitation, living apart together: Partner relationships following bereavement or divorce. *Journal of marriage and family*, *66*(1), 236-243.

Kalmijn, M., & Bernasco, W. (2001). Joint and separated lifestyles in couple relationships. *Journal of Marriage and Family*, *63*, 639–654.

Koo, H. P., & Suchindran, C. M. (1980). Effects of children on women's remarriage prospects. *Journal of Family Issues*, *1*(4), 497-515.

Koo, H. P., Suchindran, C. M., & Griffith, J. D. (1984). The effects of children on divorce and re-marriage: a multivariate analysis of life table probabilities. *Population Studies*, *38*, 451–471.

Lampard, R. & Peggs, K. (1999). Repartnering: The relevance of parenthood and gender to cohabitation and remarriage among the formerly married. *British Journal of Sociology*, *50*, 443-465.

Latten, J. (2004). Trends in samenwonen en trouwen. *De schone schijn van burgerlijke.*

Merz, E. M., Dykstra, P. A., Hogerbrugge, M. J. A., Komter, A. E., Liefbroer, A. C., & Mulder, C. H. (2012). Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study, a multi-actor, multi-method panel study on solidarity in family relationships, Wave 3. *NKPS Working Paper No. 10.* The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.

Minnen, J., & Glorieux, I. (2004). Kinderen maken het verschil. Over de invloed van kinderen op het tijdsbestedingspatroon van ouders. *Kinderen en een job, Tijdschrift van de Gezinsbond*, *33*(1), 2-10.

Munch, A., McPherson, J. M., & Smith-Lovin, L. (1997). Gender, children, and social contact: The effects of childrearing for men and women. *American Sociological Review*, 509-520.

Ongaro, F., Mazzuco, S., & Meggiolaro, S. (2009). Economic consequences of union dissolution in Italy: Findings from the European community household panel. *European Journal of Population*, *25*(1), 45–65.

Oppenheimer, V. K. (1988). A theory of marriage timing. *American Journal of Sociology*, 563-591.

Poortman, A. R. (2007). The first cut is the deepest? The role of the relationship career for union formation. *European Sociological Review*, *23*(5), 585-598.

Spruijt, E., & Kormos, H. (2014). Cijfers en feiten over scheiden en kinderen. *Handboek scheiden en de kinderen* (pp. 17-37). Bohn Stafleu van Loghum.

Stewart, S. D., Manning, W. D., & Smock, P. J. (2003). Union formation among men in the US: Does having prior children matter? *Journal of Marriage and Family*, *65*, 90-104.

Symoens, S., Velde, S., van de, Colman, E., & Bracke, P. (2014). Divorce and the multidimensionality of men and women's mental health: The role of social-relational and socio-economic conditions. *Applied Research in Quality of Life*, *9*(2), 197-214.

Teachman, J. D., & Heckert, A. (1985). The Impact of Age and Children on Remarriage: Further Evidence. *Journal of Family Issues*, *6*, 185–203.

Thornton, A., & Young-DeMarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of marriage and family*, *63*(4), 1009-1037.

Veenhoven, R. (1983). Hoe schadelijk is scheiding? *Voordracht Sociologendagen, Mimeographed*.

Wang, H., & Amato, P. R. (2000). Predictors of divorce adjustment: Stressors, resources, and definitions. *Journal of Marriage and Family*, *62*(3), 655-668.

Wobma, E., & Graaf, A., de (2009). Scheiden en weer samenwonen. *Bevolkingstrends*, 4e kwartaal, 14-21.

Wu, Z., & Schimmele, C. M. (2005). Repartnering after first union disruption. *Journal of Marriage and Family*, *67*, 27-36.